

ARUANNE.

**PALJASSAARE HOIUALA RANNANIIDU LINNUSTIK 2024.
AASTA KEVADEL**

Koostaja: Tarvo Valker
Birding Haapsalu OÜ

Haapsalu
2024

Sissejuhatus

2024. aastal kevadel viidi Tallinna Keskkonna- ja Kommunaalameti tellimusel Paljassaare hoiuala rannaniidul läbi rändepeatujate ja haudelinnustiku inventuur. Töö eesmärgiks oli välja selgitada rannaniidu rändepeatujate ja seal pesitsevate lindude liigiline ning arvuline koosseis ning võrrelda muutusi 2019. aastal läbiviidud analoogse inventuuri tulemustega. Selleks viidi vaatlusalal läbi neljakordne rändepeatujate loendus ning kolmekordne haudelinnustiku loendus. Öise eluviisiga ruiklaste arvukuse ja leviku väljaselgitamiseks viidi täiendavalt läbi ka kaks ööloendust. Lisaks inventuuri raames teostatud välitöödele võeti käesoleva töö analüüsil arvesse ka 2024. aastal tehtud Plutof andmebaasi kantud juhuvaatlusi.

Materjal ja metoodika

Välitöödega Paljassaare hoiualal alustati 8. aprillil, kui viidi läbi esimene rändepeatujate loendus. Rändepeatujate loendus teostati vaatlusalal neljal korral – 8. aprillil, 24. aprillil ning 2. ja 12. mail. Rannaniidu haudelinnustiku loendused toimusid 2. ja 24. mail ning 16. juunil. Kaardistati kõik pesitsusterritooriumid. Kõik välitööd viidi läbi üksnes tuulevaiksetel (kuni 5 m/s) ja sademeteta hommikutel. Haudelinnustiku loendused teostati 0,5-1 tund pärast päikesetõusu ning välitööd lõpetati hiljemalt 4 tundi pärast päikesetõusu, mil lindude aktiivsus on kõige suurem.

Lisaks viidi 27. mail ja 17. juunil läbi ka ööloendus rooruiga ja täpikhuiga loendamiseks. Ööloendustel kasutati mõlema liigi helipeibutist (30 sekundit rooruiga häälightsust ning 45 sekundit täpikhuiga territooriumihüüdu), misjärel kuulati igas punktis 5 minutit.

Sarnaselt haudelinnustiku loendustega viidi ka rändepeatujate loendused läbi varahommikuti, sest aktiivsel toitumisaajal on lindude arvukus tõenäoliselt suurem. Optiliste abivahenditena kasutati loenduste läbiviimiseks binoklit Swarovski NL Pure (10x suurendus) ning vaatlustoru Swarovski 65HD (20-60x suurendus).

Vaatluskoha võimalikult täpseks positsioneerimiseks kasutati lisaks paberkaardile ja nutitelefone rakendusega Geotracker, mis võimaldab vaatluskoha tuvastada GPS täpsusastmega. Kõik vaatlusalal esinenud linnud – nii haudelinnud, toitekülalised kui rändepeatujad kanti ortofotole. Kogutud vaatlused sisestati plutofi-sse ning GPS täpsusastmega vaatlused digitaliseeriti Mapinfo kaardikihina.

Välitöid teostas Tarvo Valker (kõik haudelinnustiku loendused ja kolm rändepeatujate loendust) ning Peter Lind (üks rändepeatujate loendus).

Haudelinnustik

Paljassaare hoiuala rannaniidul pesitses 2024. aastal 22 liiki haudelinde 75 haudepaariga. Kõikidele haudelindudele anti pesitsuskoodid vastavalt linnuatlase metoodikale, mille põhjal jagati linnud kindlateks (KP), tõenäolisteks (TP) ja võimalikeks (VP) pesitsejateks. I ja II kaitsekategooriasse kuuluvaid linnuliike alal ei pesitsenud, kuid III kaitsekategooria hulka arvatud linnuliike esines projektialal kuus - rooruik, väiketüll, liivatüll, punajalg-tilder, hänilane ja kuldhänilane. Rannaniidul pesitsevate kaitsekorralduslikult oluliste haudelinnuliikide arv on viie aastaga kahekordistunud. Kõigi kolme 2019. aastal esinenud kaitsealuse linnuliigi arvukus on seejuures märgatavalt tõusnud. Rannaniitude hoolduse positiivne mõju on väga selge kaitsekorralduslikult olulistele rannaniidukahlajatele. Kui 2019. aastal moodustasid rannaniiduga seotud kahlajad haudepaaride üldarvust vaid kümnendiku, siis 2024. aastal oli nende osatähtsus tõusnud juba 24%-ni.

2019. aastal rannaniidul pesitsenud kiivitaja arvukus on enam kui kahekordistunud. Haudepaaride arv on viie aastaga tõusnud 3 haudepaarilt 7le. Samuti on suurenenud tikutaja haudepaaride arv ühelt kahele ning väiketüllli arvukus ühelt haudepaarilt kolmele. Uute rannaniidukahlajadena oli 2024. aastal pesitemas punajalg-tilder (3 paari) ning liivatüllli (3 paari).

Rannaniidu seisundi paranemisele viitab ka põldlõokese arvukuse tõus (2 haudepaarilt 4le) ning hänilase pesitsusaegse arvukuse neljakordistumine (3lt 12le). Rannaniidule on uue haudelinnuna pesitsema asunud ka kuldhänilane – 2024. aastal leiti niidualt lausa 4 pesitsusterritooriumi.

Haudelinnustikust on võrreldes 2019. aastaga kadunud 10 linnuliiki, kellest koguni 9 on puude ja põõsastikega seotud värvulised. Viimased moodustasid 2019. aastal rannaniidu haudelinnustiku koguni kolmandiku. See muutus näitab samuti rannaniidu elupaigakvaliteedi tõusu. Sealjuures pole haudelinnustikust kadunud ühtegi kaitsekorralduslikult olulist linnuliiki.

Võrreldes 2019. aastaga leiti pesitsemast kuus uut haudelinnuliiki. Vaatamata liigirikkuse üldisele vähenemisele on kaitsekorralduslikult oluliste haudelinnuliikide arv hoopiski viie liigi võrra suurenenud.

Tabel 1. Paljassaare hoiuala rannaniidu haudelinnustiku liigiline ja arvuline koosseis 2019. ja 2024. aastal.

Eestikeelne liiginimetus	Ladinakeelne liiginimetus	Pesitsuskindlus (2024)	Loendatud haudepaaride arv 2019	Loendatud haudepaaride arv 2024	Muutus
Kühmnokk-luik	Cygnus olor	KP	2	1	arvukuse langus
Rääkspart	Anas strepera	TP	1	2	arvukuse tõus

Sinikael-part	Anas platyrhynchos		1	-	arvukuse langus
Rägapart	Anas querquedula	TP	1	2	arvukuse tõus
Luitsnokk-part	Anas clypeata	TP	1	1	arvukus stabiilne
Punapea-vart	Aythya ferina	TP	1	1	arvukus stabiilne
Tuttvart	Aythya fuligula	TP	4	2	arvukuse langus
Rooruik	Rallus aquaticus	TP	1	3	arvukuse tõus
Täpikuik	Porzana porzana	VP	-	4	arvukuse tõus
Lauk	Fulica atra	TP	2	2	arvukus stabiilne
Kiivitaja	Vanellus vanellus	TP	3	7	arvukuse tõus
Väiketüll	Charadrius dubius	TP	1	3	arvukuse tõus
Liivatüll	Charadrius hiaticula	TP	-	3	arvukuse tõus
Punajalg-tilder	Tringa totanus	TP	-	3	arvukuse tõus
Tikutaja	Gallinago gallinago	TP	1	2	arvukuse tõus
Põldlõoke	Alauda arvensis	TP	2	4	arvukuse tõus
Sookiur	Anthus pratensis	TP	1	1	Arvukus stabiilne
Hänilane	Motacilla flava	KP	3	12	arvukuse tõus
Kuldhänilane	Motacilla citreola	KP	-	4	arvukuse tõus
Kadakatäks	Saxicola rubetra	TP	1	1	arvukus stabiilne
Jõgi-ritsiklind	Locustella fluviatilis	VP	1	-	langenud
Roo-ritsiklind	Locustella luscinioides	VP	-	1	arvukuse tõus
Käosulane	Hippolais icterina		2	-	arvukuse langus
Kõrkja-roolind	Acrocephalus schoenobaneus	TP	2	14	arvukuse tõus
Tiigi-roolind	Acrocephalus scirpaceus	VP	-	2	arvukuse tõus
Soo-roolind	Acrocephalus palustris		1	-	arvukuse langus
Aed-roolind	Acrocephalus dumetorum		1	-	arvukuse langus
Aed-põõsalind	Sylvia borin		1	-	arvukuse langus
Pruunselg- põõsalind	Sylvia communis		2	-	arvukuse langus
Mets-lehelind	Phylloscopus sibilatrix		1	-	arvukuse langus
Salu-lehelind	Phylloscopus trochilus		4	-	arvukuse langus
Metsvint	Fringilla coelebs		5	-	arvukuse langus
Karmiinleevike	Carpodacus		1	-	arvukuse

	erythrinus				langus
--	------------	--	--	--	--------

Kevadränne

2024. aasta kevad oli sooja veebruari viimase dekaadi ja märtsi tõttu taas väga varane, mistõttu väga varaste rändlindude (põldlõoke, kiivitaja) rändeagse maksimumarvukuse kohta teavet ei õnnestunud koguda. Küll kattis välitööde periood väga hästi erinevate ujupartide ja kahlajate, aga ka mitmete värvuliste (nt. kiurud, hänilane) peamist rändeperioodi.

Kevadrändel on Paljassaare niiduala nii oluline rändepeatuskoht kui ka toitumisala lähikonnas pesitsevatele lindudele, kellest suur osa pesitseb hoiuala piires. Kohalikest pesitsejatest käivad hooldataval niidul sagedamini toitumas pardid, aga ka roo-loorkull.

Rändepeatujate hulgas on see peatus- ja toitumisalaks hänilasele (kuni 50 is.), tikutajale (kuni 16 is.) ja mudatildrile (20 is.). Sealjuures võib soodsate olude korral hänilaste arvukus olla suuremgi. Näiteks 15. mail 2018 loendas Meelis Uustal vaatlusalal peatumas koguni 300 hänilast. Põnevamatest liikidest kohati seire raames rannaniidul ka kahte mudaneppi.

Rändepeatujate arvukuse muutuste kohta on järeldusi raske teha, kuna maksimaalset arvukust mõjutavad nii aastatevahelised eripärad kui ka loenduse ajastus läbirände tipparvukuse suhtes. Siiski võib olulise muutusena välja tuua, et 2024. aastal kasutasid rannaniitu toitumisalana erinevad haned. Kuigi nende üldarvuks on küllaltki väike, siis 2019. aastal kohati rannaniidul vaid üksikuid hallhanesid.

Kuna rändepeatujate maksimaalse arvukus esineb enamasti vaid mõned päevad, siis peab antud aruande koostaja tõenäoliselt, et paljude linnuliikide rändeagse arvukus on tegelikult suurem. Seetõttu antakse rändepeatujate kohta täiendavad arvukushinnangud, mis on ära toodud tabelis 2.

Tabel 2. Rändepeatujate arvukus Paljassaare niidualal 2024. aasta kevadel

Eestikeelne liiginimetus	Ladinakeelne liiginimetus	Loendatud max	Maksimumarvukuse hinnang
Hallhani	Anser anser	6	
Suur-laukhani	Anser albifrons	56	60-90
Valgepõsk-lagle	Branta leucopsis	16	20-40
Sinikael-part	Anas platyrhynchos	6	7-12
Punapea-vart	Aythya ferina	2	2-4
Piilpart	Anas crecca	20	25-35
Luitsnökk-part	Anas clypeata	7	8-12
Liivatüll	Charadrius hiaticula	5	5-8
Tikutaja	Gallinago gallinago	16	20-30
Mudanepp	Lymnocyptes minimus	2	2-4
Mudatilder	Tringa glareola	6	8-15
Tutkas	Philomachus pugnax	18	20-30

Suurkoovitaja	Numenius aruata	1	1-2
Naerukajakas	Larus ridibundus	25	30-50
Hallrästas	Turdus pilaris	4	4-10
Linavästri	Motacilla alba	20	20-40
Hänilane	Motacilla flava	50	60-150
Sookiur	Anthus pratensis	10	15-25
Hallvares	Corvus cornix	15	15-25

Kokkuvõte ja soovitused ala edasiseks hoolduseks

Paljassaare rannaniidu taastamisel ja hooldamisel on seiretulemuste põhjal olnud selge positiivne mõju kaitsekorralduslikult olulistele linnuliikidele. Mainitud liikide üldarv on viie võrra suurenenud ning juba viie aasta eest pesitsenud kaitsealuste linnuliikide arvukus on tõusnud.

Rannaniidu taastamine on andnud esmase linnukaitselise efekti, mis peegeldub kiivitajate (3 paari) ja tikutaja (1 paar), aga niiduvärvuliste (põldlõoke, hänilane) pesitsema asumises kunagisele roostikualale. Kuna pilliroogu purustati tänavu augustis, aga 2019. aastal tehti seda kevadel, siis on suurenenud ka kõrkja-roolinnu arvukus 2 haudepaarilt 14 paarile.

Järjepidevate hooldustööde tulemusena on vaatlusalal kahtlemata potentsiaali muutuda linnukaitseliselt veelgi väärtuslikumaks pesitsuskohaks ja rändeaegseks toitumisalaks.

Paljassaare rannaniidu haudelinnustiku seiret peaks jätkama ka tulevikus 5-aastase intervalli järel.